

Обережно: амброзія полинолиста!

Ця красива ясно-зелена рослина з ажурними листочками радісно зустрічає жителів півдня України на кожному пустирі, у дворах будинків, на дачах і в містах, уздовж всіх доріг - автомобільних і залізничних. **В останні роки рослина ця інтенсивно поширюється і нашим районом.** Так і хочеться посміхнутися черговому симпатичному задуму природи - тому, хто не знає, що це таке. Красива однорічна рослина з різьбленими листочками має і красиве ім'я - Амброзія полинолиста (*Ambrósia artemisiifólia*). Родову назву Амброзія отримала від міфологічної їжі богів і запашної мазі, якою натиралися грецькі боги. Зрозуміло і видову назву - полинолиста: вона і справді трохи схожа на полин своїми листочками. На тому вся чарівність і закінчується, і вся розповідь про неї піде з рефреном «на жаль» ... Тому що ця травичка - злісний карантинний бур'ян, який замучив вже майже півсвіту жорстокою алергією. Звідки вона взялася? Амброзія полинолиста - північноамериканський подарунок нашому континенту. До кінця XVIII століття Євразія прекрасно обходилася без неї, а в 1873 році, як свідчить історія, вона була завезена в Європу разом з насінням червоної конюшини. У 1914 році амброзія була зафіксована в Україні. Її в якості лікарського засобу - замітника хіни культивував німець на прізвище Крікер. Пізніше амброзія була завезена на південний схід України з-за кордону з фуражем для армії Денікіна. А після Великої Вітчизняної війни, насіння ще раз було у великій кількості занесене на колесах вантажних автомобілів - «студебеккерів». В результаті за століття цей вид розселився на європейських територіях на площі понад 5 млн. га.

На превеликий жаль, ця рослина приносить стільки шкоди, що впору схопитися за голову:

1. Виснажує і висушує ґрунт. Варто «завести» одну рослинку амброзії - і сміливо можна прогнозувати її суцільні зарості через 2-3 роки. Стрижневий корінь здатний на 4 метри проникати вглиб ґрунту, а сама рослина досягає висоти 180 см (зустрічаються і двометрові екземпляри). Розвиваючи таку потужну надземну масу і кореневу систему, бур'ян стрімко пригнічує всі культури, які знаходяться поруч. Є експериментальні дані: для того, щоб виростити 1 кг власної речовини (сухого), амброзія використовує 948 кг води, забирає з ґрунту 1,5 кг фосфору і 15,5 кг азоту. Уявляєте, як збіднюється і висушується ґрунт! Кілька років буйства амброзії - і ґрунт стає просто непридатним для обробітку.

2. Затінює культурні рослини. Своїм густим листям цей бур'ян створює щільну тінь і закриває від світла культурні рослини. Відзначено, що на засмічених амброзією ділянках урожай різко знижується.

3. Витісняє лугові трави. На луках і пасовищах амброзія витісняє злаково-бобові трави. Якщо бур'ян потрапив в сіно, кормові якості його помітно знижуються.

4. Псує смак молока. Якщо в їжу дійних корів, інших тварин потрапляє квітуча амброзія, молоко набуває різкого неприємного запаху і смаку.

5. Викликає у людини алергію. Алергологи вважають крихітний пилок амброзії одним з найбільш агресивних алергенів, який поряд з алергічною реакцією здатний викликати і астму. Ніякі інші бур'яни і дерева не мають такого великого спектра впливу пилку на шкіру і слизові людини. Алергічна реакція настає при концентрації 25 зерняток пилку на 1 куб.м. атмосферного повітря. А одна добре розвинена рослина дає до декількох мільйонів зерняток пилку. При тому, для контакту з алергеном зовсім не обов'язково, щоб амброзія росла на власній ділянці або пустирі поблизу. Під час потужних атмосферних циклонів, що супроводжуються сильними вітрами, пилок амброзії може долати величезні відстані - від Миколаєва, наприклад, до Хмельницького. Симптоми реакції на амброзію подібні до симптомів, викликаних будь-яким пилом дерев і трав, коли він потрапляє в організм або вступає в контакт із шкірою. Найбільш поширені з них:

- нежить;
- свербіж та почервоніння очей;
- сльозоточивість;
- сверблячка шкіри;
- кашель або хрипи;
- біль або першіння в горлі.

Ніхто не застрахований від алергії, і навіть абсолютно здорова людина може перетворитися в алергика, якщо на протязі декількох тижнів буде змушена дихати повітрям, в якому міститься багато пилку амброзії. А набута таким чином алергія практично невиліковна.

Етапи вторгнення. Досить на узбіччі дороги оселитися парочкі маленьких рослинко амброзії, крихітні і беззахисні, вони і уваги-то не привернуть. Не встигнеш і оком моргнути, як уздовж дороги вже красується святкова облямівка з яскраво - зелених кущів амброзії. Потім головне - втиснутися в луговий простір, знайти хоча б невеличкий шматочок землі, де можна пустити коріння. Таку можливість амброзія отримує, коли крит порушує цілісність трав'яного покриву або люди висмикнуть рослини з коренем або «колупаються в землі» - ось туди-то насіння бур'яну бігом і спрямовуються. Звідки така живучість? На батьківщині, в Північній Америці, у амброзії більше шестисот природних ворогів - рослин і комах, які стримують її зростання. У нас же для розмноження цього агресора немає ніяких перешкод - ні хвороб, ні шкідників. До того ж, наші кліматичні умови і ґрунти амброзію цілком влаштовують: вона росте у нас практично всюди, навіть на солончаках. (Така ж історія, до речі, і у невбиваного на нашій території американського колорадського жука). Амброзії не страшна засуха: глибина проникнення її кореня в ґрунт - 4 метри, тому навіть південна спека і засуха її «не беруть» (на відміну від корисних культурних рослин). Вона надзвичайно плодovита, кожен кущ амброзії дає за сезон від 30 до 150 тисяч насінин. У амброзії схожість має не тільки достигле насіння, а й насіння воскової і молочної стиглості. Навіть якщо зрізати і залишити на місці квітучу рослину, її не дозріле насіння здатне прорости. Схожість насіння зберігається протягом 40 років. Погодьтеся, при таких чудесах живучості, важко винищити цю «зальотну» травичку.

Заходи боротьби з амброзією полинолистю

1. Скошування. Досить ефективним буде тільки в період бутонізації. У амброзії є підступна властивість: якщо скосити її в період активної вегетації, вона утворює заново в 2-3 рази більше молодих пагонів, ніж було. Тому, поки вона росте, одноразове скошування заборонене - воно призведе тільки до ще більшого зростання. Ефективне багаторазове скошування - не менше, ніж 3-5 разів за сезон - для того, щоб не дати рослині можливості плодоносити.

2. Виривання з коренем. Найнадійніший в наявних умовах метод. Якщо територія невелика, то амброзії таким методом можна позбутися майже повністю.

3. Хімічний метод. Якщо засмічена амброзією територія велика, вручну цієї трави не позбутися. Тоді показане диференційоване використання різних гербіцидів згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» у встановлені терміни з рекомендованими нормами. Це групи гліфосатів: пріма,с.е., калібр 75, в.г., гранстар Про 75, в.г., раундап Макс, РК, ураган-форте500 SL, РК, глісол Євро, в.р., гліфос Супер,в.р., космік, в.р., торнадо, РК, домінатор 360 ,РК та інші. Але на територіях населених пунктів, в курортних зонах, на пасовищах застосування гербіцидів категорично заборонено.

4. Витіснення іншими рослинами. Фахівці рекомендують знищувати бур'ян його ж зброєю - витісняючи іншими рослинами, газонними травами або багаторічниками. Цей метод отримав назву «штучне залуження». На сінокосах, пасовищах і територіях біля ферм рекомендується створювати штучні фітоценози з багаторічних бобових і злакових трав або їх сумішей (стоколос безостий, пирій бескореневищний, житняк, костриця, лисохвіст, еспарцет, люцерна). Такі суміші за два-три роки добре розростаються і практично повністю здатні придушити амброзію. На старих покладах з щільною дернини вона взагалі зникає.

Сергій Пептюк

за матеріалами відділу карантину рослин

Управління фітосанітарної безпеки

ГУ Держпродспоживслужби в Хмельницькій обл